

AKATALPA

Mart 2003

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı : 39

BİR ACAYİP UÇUŞ
Ramis DARA

Serdar ÜNVER

Edebiyatı besleyen edebiyatın hayatla sorunu var. Kendiyle sorunu var. Edebiyatın onu temsil ettiğini düşünen insanla sorunu var. İçtenlik, daha doğrusu gerçeklik peşinde koşmamak, kendinden önce yapılmışlara bakmamak gibi bir sorunu var. Ne olursa olsun her şeyi hemen o anda, orada, kendiyle başlatmak gibi bir sorunu var. Sorun mu dedim; bu elbette kuramsal olarak edebiyatın değil, böyle edebiyat yapanların. Ama böyle edebiyat yapanların piyasayı istilasını var. Gerçekliğin, değişmeyen eskinin, yani yeninin usul ışığının üzerini kapatması, bütün açılardan onu kaplama çabası var.

Belki de herkes, ama neredeyse herkes, hepimiz reklam peşindeyiz. Yapıp ettiğimiz şeyi bir kenara bıraktık. Yapıp etmeye devam edeceğimiz şeyi. Gerçek edebiyatı. Yeni bir edebiyatı... Eskimeyen yeni bir edebiyatı... Ve hemen görülmek, hep görülmek, tek görülmek istiyoruz. Bize benzeyenlerin dışındakine tahammülümüz yok. İyi de bizim gerçekliğin, güzelliğin, insaniliğin, hayatiliğin temsilcisi olduğumuzdan nasıl bu kadar eminiz? Kof varlığımızı, boş yaşarlığımızı bunca dayatırken varlık alanımız edebiyata temelden zarar vermiş olmaz mıyız?

Son yıllarda edebiyat dünyasında değil de Bursa'da yazıyorum, demiştim ya bir yerde; beni ürküten tavır biraz da buydu. Edebiyatı niçin kitaplarda, yazarlarda, özellikle şairlerde değil de; şehirde, hayatta aradığımı böyle de anlatabileceğimi sanıyorum.

Sıcak bir örnek sunmak, Ocak 2003'te yayın yaşamına başlayan dört aylık edebiyat dergisi "geceyazısı"nın "sunu"su üzerinde durmak istiyorum. Burada, son yıllarda, "Yazar imgesi Ürün'ün önüne geçirildi" deniyor. Bu saptamayı çeşitli şekillerde yapan yazarlar da, yayın organları da olmuştu daha önce. Hatta imzasız ürünlerin yer aldığı dergi sayıları bile çıkmıştı, ortama, tavra dikkat çekmek için. Bu nedenle geceyazısı'nın "bir jest olarak algılanabileceği endişesi olmasa, bu ürünleri imzasız yayımlamak en doğru tavır sayılabilir" sözünün fazla bir anlamı kalmıyor.

Geceyazısı'nın inanılmaz çelişkisi burada. Eğer yapılan 'kapkara' mizah değilse, derginin yaptığı vurgu, ürün değil, baştan yazar, zaten.

"Olgun kuşaktan on, orta kuşaktan yirmi, genç kuşaktan – şimdilik– yirmi edebiyatçıdan has, seçme ürünleri yılda üç kez toplayacak, biraraya getirecek Geceyazısı" denmiş. Buradaki "şimdilik" apaçık bir rüşvet değil mi sizce de?..

Ama asıl anlaşılamayan şu: Yazarları önceden seçince, ürünlerini nasıl seçiyorsunuz? "Olgun kuşak"tan, diyelim bir İlhan Berk üstadımız beş, "orta kuşak"tan Hüseyin Ferhad sekiz şiir gönderecek de, "kimse"nin çıkarmadığı Geceyazısı dergisi bu şiirlerden birer ikişerini seçip, birkaçını da çöpe atacak öyle mi?.. Böyle bir şey olabilir mi?..

ACI SÖZ

(1)
Acı sözüm, derinde
Ne çok beni bekledin

Ben ki artık kimseye
Değer diye -ne kötü-

Dikçe bile bakmazken
Yanım sıra bin abdal-

Acı sözüm, atını
Dehle şimdi, yürüsün

(2)
Acı sözüm, ne oldu?
Şuncacık bir menzilde

Kapı baca yol iken
Durmak sana zor yokuş

İste yükün pahası
Uğru öte, heybene..

Yoksa düze ermeden
Yine bana dönersin!

Acı sözüm, acımı
Senden iyi kim desin!

Elbette, şair ve yazarları seçince şiirleri ve yazıları da seçmiş olursunuz; ama bu durumda da, "Yazar imgesi Ürün'ün önüne geçirildi" yakınmasını söylemeye hakkınız olmaz.

Ayrıca burada da, bu yolu daha önce deneyen başka dergiler de olmuştur ve şu anda da bunlardan yayını sürenler vardır – bakarsanız görürsünüz! Ama sayfalarında reklama yer vermeyen dergiler dergi sayılmıyorsa onu bilemem!

Hisse mi? Şöyle: Hangi iddiayı taşırsa taşırsın, hiçbir edebiyat dergisinin ayakları göğü, kanatları yeri dövmemelidir!

Yılmaz Arslan, Ramis Dara, Altay Ömer Erdoğan, Hilmi Haşal, Ayşegül İzmirli, Çağdaş Keçeci, Hüseyin Peker, İlyas Tunç, Serdar Ünver, İhsan Üren, Sadık Yaşar.

ALTIN SUYUNA BANDIRILMIŞ DİZELER

HÜSEYİN PEKER

Şiir bir dergide şairinden de kopuk, bir ağacın tek kalmış yaprağı gibi öksüz kalır. Bazen onu alıp kucaklamak, üzerinde birikmiş zamana ait tozu ayıklamak zaman alır. Oysa bir kitapta onu kardeşleriyle, türdeşleriyle birlikte kucaklamak daha kolaydır. Bölüm başlıkları, şiirin güneşten koruyan başlığıdır, içindekiler dilimi de, göğsüne geçirdiği zırh. Şairi kılıç darbelerinden korur. Her şair kitaplaşmıyor ki! İşte bu bağlamda hem çıkmış birkaç kitaba, hem de dergilerde kalakalmış birkaç yalnız şiire değineceğim. O şiirler ki, dergilerin sayfasında boy uzatmış, güneşe yönelmiş buğday, fasulye çimi gibiler. Taptaze, dipdiri sesle altın suyunda yıkanmış zerrelere gibi parlıyorlar, matbaa boyasının kokusu arasında. Onları düzelden, yerleşiren eller dert görmesin. Şu şairi sevindirmek, bu dünyanın en ayçiçekli ustalığı. İnsanın omzunu şişiren bir şeyler başlıyor şairi sevmekle.

İlk şiirim *Adam Sanat*'ın Ocak 2003 sayısından ve Refik Durbaş imzalı: "Bir idi, Aralık idi: 2002" başlığını taşıyor. Son şiirlerinde bir şeyler oldu Durbaş'a. Eskiden gazeteciliğe ilmi atan, bir elinde not kâğıtları, seyir yapan bir ozanı çağırıyordu. Birden *Çırak Aranıyor*'daki ustalığına kavuştu. Yeniden toplandı okurunu. Şu dizelerdeki sahihciliğe bakarsınız, bana hak vereceksiniz:

"2002 de bugün, sekiz gündür
asansör bozuk diye evden çıkmıyordum,
ilk kez sokağa çıktım
Göztepe'den Kadıköy'e yürüdüm,
Feneryolu'nda bir bardak çay içtim
Geçen günlerime telefon ettim.
Gelecek günlerime mektup yazdım."

Hayatının içinden bir parçayı yazmış, Durbaş. Öyle sıcak bir parça ki bu, Dünya AIDS günü'nden Jimi Hendrix'e bir yağın yaşam parçacıkları resmigeçit yapıyor, hem de şimdiki zamanda. "Ömrüme ömrün düştü" diyecek kadar inandırıcı.

Durbaş'ın varoşlardan yetişme, Ahmet Haşim'e ulaşma benzersiz bir birleşimi vardır şiirinde. Hem bir zambak inceliğinde yerleşmiş bir dille konuşur, hem de "Çaylar Şirketten" diyen mahalle acısı taşır şiirlerine. Onun bu birleşimi pek az şairde vardır. Yeni şiirlerindeki benzer bir çarpınmayı büyütürse Durbaş'ın adı ön sıralarda anılacak.

Ahmet Oktay; yıllardır ilgiyle izlediğimiz, Edip Cansever'den kalan boşluğa bizi sığdırmış çalışkan bir ozan-denemeci. *Son Kişot* dergisinin Kasım-Aralık 2002 tarihli 1. sayısındaki (Bu dergi çoğu yazın çevresine ulaşmadı ne yazık ki) "Bir Kederi Duyumsamak", en az son birkaç şiiri kadar etkiledi bizi. Yaşamın en üst ortasında hesaplaşıyor yeniden: Kendiyle, düzeniyle, iç karartısıyla. Ama sevdirek yapıyor bunu. Hatta okurunu titreterek. Ben garip bir iç çekişme duydum kendimde, Oktay'ın "Kederini duyumsarken"

".. Torunum yok
bilmem yaşadım mı oğlumla"

Şu iki dizelik orta başlangıçta bile yürekten sarsan bir sitem var, ayrı yaklaşımı var, bastığı ortama.

"bir pelür kâğıdıym artık

yürürken görünüyor içimin harfleri
sonunda döneceğim yer
zamanla tozlanacak bir raf."

Ahmet Oktay "Her Yüz Bir Öykü Yazar" diyerek derinden etkilemişti bir zaman. *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* ile de az çarpışmamıştık yüzyüze. Şimdiyse içindeki derinlikten sesler taşıyor, "ıvırsız kaldığım anlatıyor". Belki de ömrün sonuna yürüyen adımların toz toprak kokmayan sesleri bunlar. Son ses olmadığımı beklediğimiz çağrışımlar.

Enver Ercan, *Yasak Meyve* dergisinin ilk sayısında (Ocak-Şubat 2003) en güzel şiirleri kendinden koymuş. O denli özenli ve ironik bir ağrıyı taşıyor ki şiirler. "Deprem Senaryosu"nda 6. katta yıkılıp apartman sakinlerinin başına yıkılacak yığınla kitaptan, "Ah Kalbim"de doktor da hak verdi bana, dişçi de benzer şeyler söyledi diyerek belki orta yaşa göndermeler yapıyor; şeker hastalığının cabası sayıldığı ortamda, kalbini sağlam buluyor şair, çünkü yaşam işlerine kalbini karıştırmıyormuş. Küçük alanda bu iki şiirle büyük yer kaplamış Ercan. Kutlamak gerekir böylesi güzel uğraşları demekten başka bir şey gelmiyor elimden. Bu iki şiiri tam altı arkadaşına telefonda okudum; onlar da aynı şeyi söylediler. Demek ki şiiri dostlara kadar yayan şey birebir etkinliğiymiş. "Birakalım bu şiirde rahat etsin Ercan".

"Edebiyat Eleştiri"nin Ocak-Şubat 2003 tarihli sayısında dikkatimi çeken şiirlerden biri Adnan Satıcı'nın "Günlerin Getirdiği" şiiri. Ne zamandır uzun şiirler yazma gayreti gösteren Satıcı, bu şiirde soluğunu açmış. Nerdeyse kısık sesle bağırma gibi konuşuyor: Şiir diliyle. "Bugünün adı cuma" diye başlarken makineli tüfek atışıyla karşılıyor şiiri. "Bak ne diyeceğim, ben eskiden daha edip bir şeydim" derken de şairliğin sınırlarını zorluyor. Bir arayış Satıcı'nın ki. Keyifli ve dikkat çekici.

Zeynep Uzunbay'ın *Kavram Karmaşa* ve *Agora*'da birer şiiri var. Bir içtenlik türküsü var anlatmak istediği. Yer yer alaycı bir dille kadın olmanın türlü köşelerine dadanıyor Uzunbay. Olanaklarını tarıyor. Didem Madak ile ironik bir konuşma yapıyor şiirde. Ama sahici tonlarla yapıyor bu işi. "Ben arada bir gülüyorum kız" derken bile içindeki acının dışa esmer alanlara vuruşuyla dikiliyor karşımıza.

Gülten Akın'ın *Kitaplık*'ın 57. sayısındaki "Gülümserdim" adlı şiiri "Mavi Kuş"lardan bu yana iyice tizleşen, yalınlığın sınır duvarından seslenen bir kıtlama şiiri. Yani az anlatılmış, duyuma bırakılmış. "Ben olsaydım, akşamın bütün ışıklarını yakardım" derken Gülten Akın, insana yılların getirdiği birikimin bilinmeyen bir karanlığını ateşliyor. Mum ışığından dev yaratıyor. Işığın büyük duran gölgelerin şairi artık o. Az söylüyor, çok duyuyorsunuz.

İsmail Uyaroğlu, uzun süredir adına dergilerde rastlamadığımız şiirin eski emekçilerinden. Onu son olarak Arkadaş Z. Özger, Nedim Gürsel ve Nihat Behram'la yaptığımız bir Büyüka'da gezisinden hatırlıyorum. Bir de yazdığı usul ve anlamlı şiirlerinden. Niye bıraktı diye üzüntü duyduğumuz şairlerdendi. *Varlık* dergisinde ve bazı dergilerde yeniden görünerek ortalığı şenlendirdi bir bakıma. Hele *Varlık*'ın Şubat 2003 sayısındaki şiiri "Ne de Çabuk Geçti Yıllar" son ayların şiir furyasında ortalığa şenlik ateşi gibi düşen bir yıldız nağmesiydi bence. Çok açık olarak bunamaya, yaşlanmaya yüz tutan bir ortayaşlının eski sevgilileriyle dünyaya yeniden katılma istemini dillendiriyor. "İnsan bir kere sever / Şair birkaç kere" deyişinde bile şairin çapkın biri değil, duygu taşkını biri olduğunu anlatması gizli. Çok yaralayıcı bir şiir. Belki ilk anda yalınlığı taşıyan, en

basiti arayan bir söz dizimi söz konusu. Ama dikkatle okununca kelimelere ne kadar yoğun anlamlar gizlediği, ne ağır yükler taşıyan kelimelerle işi sadeleştirdiği görülebilir.

“Beni de Ezberine Al”, Hüseyin Ferhad adaşımın *Gece Yazısı* adlı alımlı derginin Ocak 2003 tarihli ilk sayısında yer alan şiirler tutamından biri. *Kılıç İpekten Sınanır*’ın son bölümlerindeki arayış çizgisini sürdüren Ferhad daha incelenmiş bir yerden sesleniyor. Kelimeler azalmış, küçülmüş, anlam tortusunda yerleşik yerlere tutturulmuş ve çakı gibi sağlam yerlerden sesleniyor,

“Ben Hüseyin Ferhad
iflah olmaz bir aşk budalası”

Şiirin özünü örten bu ikiliye, şiirin adını tattıran şu ikiliyi eklemem gerekecek:

“Beni de ezberine al
kelime haznende unut”

Belki de şairlerin çoğuna esin kaynağı olan ilk şey aşktır. Ya da âşık olmanın getirdiği tattır. Ben bu şiirde aşk kokusu veren bir Ferhad esini tuttum.

İki de kitap var sırada:

Sevdavi, Tahir Abacı’nın üçüncü şiir kitabı, Varlık Yayınlarından 2002’de çıktı. 1951 doğumlu Tahir Abacı, roman ve öykü yazarı, aynı zamanda dergi ve gazetelerde denemeleriyle de gözükken bir yazın eri. Çoğu zaman edebiyatın içinde kalmış, ama hep üstlerde koşturmaktan yana olmamış bir duru işçi. *Sevdavi*’de ise karşımıza kelimelerin süzgeçten geçmiş ikinci anlamlarını da taşıyan bir şiir emekçisi olarak karşılıyor bizi. Kâh İkinci Yeni’den esin tutmuş, kâh dönemin ozanlarını anımsatan (İzzet Yasar, Cemal Süreya, Sezai Karakoç vb) ama öykünme barındırmayan bir ozan olarak duruyor. Kelimeler kadar anlamlar da uçuşuyor onda. Daldan dala atlayan kesif bir şiiri var. “Bize de uğra rüzgâr biz de vebalıyız” derken içindeki sıkıntılar toplamını veba gibi hüznünlü bir benzetmeye uğratarak rüzgârdan medet umuyor. “Ova da bizi içeriyor. Çardak da sözün safında” diyor kitabın 18. sayfasında. Tahir Abacı; bu kitabıyla izlenmeye, incelenmeye değer bir şiir, şair profili yaratmış. Dokunaklı bir şiir. Ama bir ucu uçarı. Şiirlerin her tarafı kanatlı, dokunsan uçuyor sözcükler, o daldan bu dala.

“Yumruk kadar yerim eksik” derken (s. 54) inanmak zorunda kalacağınız bir şair Tahir Abacı.

İkinci kitabımız İzmir’den Etki Yayını Kasım 2002 basımı *Mehmet Sadık Kırımlı*’nın *Güz Kuşatması* adlı ikinci şiir kitabı. Düzlükler şairi Kırımlı, daha çok kendi ile sevdiği arasında kurduğu bir dille sesleniyor. Az kelimeyle, birbirine uyan bir bakış açısıyla kuşatılmış bu şiirler. Hiç batmayan bir anlatımı var. Yerinden kıpırdatmayan ılık bir meltem rüzgârı, usul bir deyiş. Sıkıntı ve usanç barındırmayan bir bakış. “daha hiç kimseye kapı olmadım” diyecek kadar duyarlı (s. 10). *Hangi saz beni çalmadı ki seninle*” diyecek kadar hayat bağımlısı (s.11). “Bir cümleye zehir ol deseler olamam” (s. 74) diyecek kadar alımlı ve can alıcı. İyilikler perisi bir kitap ve şair. Uzaktan seslenen ve gülümseyen bir ozan. Kitaptaki özgeçmişine doğum yılını yazmamış. Ben biliyorum; elliden büyük. Sanırım kendini “tenha bahçesinde yetişen güz eriği” (s.65) kadar hüznün ikiz kardeşi sanıyor. Öyleyse, o yaştadır o. *Güz Kuşatması* bir o kadar da, adanmış şiiri içinde barındırıyor. Demek ki sevgili dostları için yapacağı çok şey var Kırımlı’nın. Okunmaya, izlenmeye değer bir kitap bence.

Çağdaş KEÇECİ

DEVREDİLMEZ BİR YANGIN

Sen ki korkunu yen, cesaretle atıl suya
Güller gibi adımla sonu gelmez bu yangını

Zor kışlardan ders al, gürültüye aldırma
Arşın arşın geç istersen altedilmez bu yangını

Bir biçimle kendini bul, bağışlan ibretlerden
Ölüm gibi birden durdur sabredilmez bu yangını

Ardarda bir göçü hep resimlerde yaşa
Bir sevecenlikle kaldır sonra affedilmez bu yangını

Sancıları unut ki, çarelere yol al böyle
Sorgusuz verme kimselere devredilmez bu yangını

SADIK YAŞAR

ÖLECEK OLUYOR ADAM

görmeye çalıştırıyor bir gözünü
meğer dilinin ucunda bir kıl
adamın ömrüne de
böyle yapışmış bu kadın

kuş uçuşlarından leke yapsam
sürsem yarama diyecek oluyor
ölünmeyecek bir günün içinde
ölecek gibi duruyor bu adam

fotoğrafi saklanacak bir rengi
yok bu babanın beyaz yok
doğruyla aramda gidip gelen
yalanları çağırırsam diyecek oluyor
plastik hortumu damar sanan kan
halindeki babanın gülebildiği kadar kız

genişletiyor adamı karnından yeşilsu
uyku oynuyor ranzada kadın
demez olaydım keşke diyecek
otuz yedi horoz çırpınmada
kılcalımda kafası koparılmış
organlar eskidikçe
ölüm ikna ediyor iradeyi
diyecek oluyor iştah kenarda
otopsi yapıyor cüzdanına doktoru

durmadan sinekleri temizliyor havadan
adamın ağzındaki şah
lokmaya mat düşecek oluyor kırlangıç

Altay Ömer ERDOĞAN

LİMON SUÇ

kurşun askerler dökülüyor gözlerimden
tabula rasa; gök kanatıyor gri sözcüklerini
bir ses her zamankinden daha da derinden
ele veriyor içimdeki gizli gerçeğini

çoğalıyor ay iskeletleri viran bahçelerde
kanatılmamış bir toprak parçası olsun
mevsim sıcaklığından bir çarşaf ger de
dudaklarım ıslak denizlerinde boğulsun

ağaçlar yaşlı Akdeniz'i susuyor nedensiz
kekik bu dağların lirik eşkıyası
bir gün dağılacak sis çözülecek giz
taşınmayacak kuş boynunda bu çağ tasası

yalanla yıkanmış yüzleri örtüyor gece
sebil hüznünler sokakların kan kardeşi
çingiraklı saat boynumdaki tek hece
yeri geldikçe örseliyor zamansız güneşi

ta Ceneviz'den bir güneş
ensemizde ekşiyen

İlyas TUNÇ

ÖKÇELERİM ESKİDİ...

ökçelerim eskidi, su alıyor pabucum
şimdi nasıl çıkarım bu şiirden, baba !

kimseler kalmamış tanıyan onu bu sokakta... dedim,
dal kurusu bir adamdı, sıska... hani, yakın gözlüğünü
takardı ince işler için! tutardı tahta çivileri dişlerinin
arasında... dizlerinde örs, elinde çekiç! kalıplar,
köseleler, kırık topuklar... biraz su, yumuşardı çiriş...
hani, güneşli günlerde tezgâhını kaldırıma... hoş
geldiniz! kaç para! bu da yeter! kanaat ve tefekkür...
hoşgörü ve nükte... sevgi ve paylaşım... ey tamah
tüccarları! yeniyetmeler ! ey karınca yiyenler! bütün
iyilikler gitmiş! kimseler kalmamış tanıyan onu bu
sokakta...

oğul oğul! bir kenevir ipi bul
sıva balmumuyla uçtan uca
gizli bir dikiş at acılara
çık bu şiirden sonra

Hilmi HAŞAL

GÜZEL İM

“Sanki çektiği ıstırap
yalnızca güzelliğini artırmış”
Şeyh Galip

İki yalnızlık arası ıssız Araf, ağı herkesin

aranan aşk mı ne, bin adı bilinen bir'lik
geldim - kaldım sanılırken, yalan çiçeği
iki nehir arası belalı ömür, atlası benim mi

mahşer çaresizlik dağdır, yükseldikçe pusu
hiçbir doruk iki kat değil, yeşil kül dibi, yar
ölmeden kurtulan yok ki kendinden var mı
“Mana Mesiresi” gizler içre efsunlu, acı çim

iki susmak arası, hayali tat oysa her şey
şimdi kovanınca bal ve ağu, dilde kök hani
kim kimin için var kimde zerre ins... ağacı
sonra kervanı çeker sonra'yı, demin'deki

iki sonsuzluk arası ektiği de biçtiği de ben'im.

Şubat 2003

Yılmaz ARSLAN

“ SONBAHAR BAHÇELERİNDE GECEYARISI SÖYLENEN ŞARKI ”

Tenine dokundu dolunay,
çöz ipeğini yüzünün,
gözbebeklerindeki gümüş aksın toprağa.
ruhunun sonsuz ülkesinde gezinsin
beyaz atlı imge!
dokun, değişsin ülker yıldızı
şafağa doğru... Uzat maviliğe ellerini!

Geçtin akşamın bahçelerinden,
limon kokuları, muz esansları
arasında; yitirdin ilkgençliğini...
bir parça tebeşir tozu, saçları yeni
yeni ağaran anne halesi: O,
şiirlerinde salınan kardan bir hayalettir şimdi!

Seni gökyüzüne bağlayan akşam,
yıldızlarını döküyor omuzlarından...

soruyorsun şaşkınlık anıtı gibi:
“Bu sonbahar bahçelerinde geceyarısı,
şarkılar söyleyerek ağlayan gül kimdi?”

OKUR GİBİ YAPMAK

Melih ELAL

Bilimde, teknikte bir türlü atılım yapamıyoruz. Çağı yakalayıp aşacağız, hedefimiz bu diyoruz; ama hep çağın gerisine düşüyoruz, çünkü okumuyoruz. Okumak, araştırmanın başlangıcıdır. Okumak, yeni dünyalara açılmak demektir. Okumak, hayal gücünün gelişmesi demektir.

Okudukça çevremizdeki ortamın dışına çıkar, bizim gibi düşünmeyen, bizim gibi davranmayan dünyaları tanırız. Bizim dışımızda başka benlerin de olduğunu görürüz. At gözlüklerinden kurtulur, son günlerde futbol dünyasında moda olan ve sporcularla konuşulurken, onlardan duyduğumuz “Bundan sonra önümüze bakacağız.” –ne demekse!– anlayışından uzaklaşmaya, sağımızı solumuzu, hatta arkamızı da görmeye başlarız. Bu da farklı bakış açıları, farklı düşünme biçimleri, farklı hayal dünyaları getirir bize. Araştırır oluruz. Bulduklarımızla yetinmez, yeni yeni düşüncelerin, araştırmaların sarmalı içine gireriz. Bu da bizi yeni kavramlara, yeni buluşlara; yani çağı yakalayıp aşmaya götürür.

Tüm bunları biliriz, bu konularda ahkâm keseriz; ama uygulamaya geldi mi, bir kenara çekiliveririz. Kendimizi unutturmaya çalışırız. Bizim yerimize bir başkasının bunları yapmasını isteriz; bir başkasının da bizim yapmamızı isteyebileceğini düşünmeden!..

Bu doğrultuda bir de savunma mekanizması geliştiririz, okur gibi yapar, aslında okumayız.

Niye mi bunları yazıyorum? Geçenlerde Attilâ İlhan’ın *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan bir yazısını okurken, kısa bir süre önce başımdan geçenleri anımsadım da ondan. Bakın Attilâ İlhan andığım yazısında, kendisinin TRT/2’deki konuşma programına da gönderme yaparak, ne diyor: “...TRT/2’de o akşam, Fransa’daki bir lise öğrencisinin yapabildiğini, bizdeki bir üniversite öğrencisinin, niçin yapamadığını sormuş; ‘*Bıçağın Ucu*’ romanı (*Aynanın İçindekiler / 1*) kendilerine görev olarak verilmiş gençlerin, e-mail’le başvurup, eserin özetini ve özelliklerini isteyerek handiye görevi, bana yüklemeyi denediklerinden söz etmiştim. Yakışsınız bir şeydi , ...” (1)

Düşünün, inceleme ve araştırmanın temel görev olarak benimsendiği bir kurumun öğrencileri, bu gereği duymuyor, hazırta konmak istiyor. Birinci elden aldıkları bilgilerle, daha sonra okumuş gibi yapacaklar, bu yolla seçkin, etkin olduklarını savlayacaklar.

Bu ender rastlanan olumsuz bir örnektir diyebilirsiniz. Ama ne yazık ki değil. Ben de aynı tarihlerde benzeri iki olayı yaşadım. Çok rahatsız oldum, nasıl yazmalı, insanlara bunu nasıl duyurmalı diye kendi kendimi yiyip duruyordum. İlhan’ın andığım yazısını okuyunca rahatladım, demek ki yalnız değildim. Bu rahatlama daha sonra korkunç bir düşüncüyü de beraberinde getirdi. Nasıl rahatlırsın, üniversitede öğretim gören insanların araştırmıyor, incelemiyor, okumuyor!.. Peki çağın bilim ve sanat ortamını bırakın aşmayı, nasıl yakalayıp, etkileyeceğiz?.. Hangi birikimle yapabiliriz bunu?..

Beni umutsuzluğa götüren yaşadıklarım, toplumun giderek benimsediği tutum. Bir akşam kapımız çalındı ve yan blokta oturan, şimdide değin yalnızca selamlaştığımız, gidip gelmediğimiz komşularımızdan bir karı-koca karşımızda.

Buyur ettik. Birkaç hoş beşten sonra, konuyu üniversitede okuyan kızlarına ve verilen ödev getirdiler. Kaynak konusunda her türlü yardımı yapabileceğimi söyledim. Onlarsa ödevi benim hazırlayıvermemi, çünkü çocuklarının bunu yapacak zamanının olmadığını söylüyorlardı.

Şimdi bu söylemden iki sonuç çıkıyordu. Birincisi ödevi ben yapacak ve sonunda da, açıkça söylenmese de, ödüllendirilecek, kabaca söylersem paralandırılacaktım. İkinci çıkarımımsa, üniversite öğrencisinin okumaya, yazmaya vakti yok, benimse çoktu!..

Neyse, bu salvoyu tam savuşturdum derken, başka bir akşam telefon çaldı. Karşımda kırk yıllık ahabım Selin: Melih abi sende C. Bronte’nin Jane Eyre’i var mı? Evet var. Okudun mu? Okudum. Özetini çıkarıp, kişilerle ilgili birkaç cümle yazabilir misin?.. Tabii ki yanıtım olumsuz. Bu da bir başka üniversite öğrencisinin ödevi. Selin’in karşısındaki dairede oturuyorlarmış, yardımcı olayım demiş. Sonunda komşusuyla bize geldiler, kitabı verdim. Üniversitelinin babası sabaha kadar okuyacak, ödevi hazırlayacak, teslim tarihine yetiştirecekmiş.

İşte böyle. Tam Şark kurnazlığı. İşi bir başkası yapacak, parsayı onlar toplayacak. Sonra da üniversite öğrenimi gördüm, çok araştırdım, çok okudum, diye kasım kasım kasılacak. Değerim bilinmiyor diye yakınacak. Bir süre sonra bunlar da unutulacak, biz neden adam olmuyoruz diye sorulmaya başlanacak...

Şimdi sorarım size, bir ülkede, en üst eğitim kurumunda öğrenim görenler okumuyor, araştırmıyorsa ya da bu yola yönlendirilmiyorsa, çağın düşünsel düzeyi nasıl yakalanabilir? Daha da korkuncu, o insanların aileleri, çevreleri, çocuklarını okumama konusunda destekliyorlarsa – ki verdiğim iki örnek buna yönelik– ülke adına ne yapılabilir ki?..

Okumak, düşünmeyi; düşünmek, araştırmayı; araştırmak da buluşları tetikler. Biz okumuyoruz. Düşünceden korkuyoruz. Bu da siyasetten bilime hayal kırıklıklarını getiriyor. Bir bakıyoruz dost bildiklerimiz düşman olmuş, hasımlar yer değiştirmiş. Bilim ve teknikte, çağa tam yetiştim derken, yeni buluşlarla yine gerilere düşüvermişiz.

Oysa işin sırrı okumak, okumak, okumak... Bakın 2002’de *Kar* (Orhan Pamuk), *Karınca’nın Su İçtiği* (Yaşar Kemal), *Yalan* (Tahsin Yücel), *Aldatmak* (Ahmet Altan), *Kukla* (Ahmet Ümit) gibi romanlar ve birçok öykü, şiir, deneme, inceleme yayımlandı. Üzerlerine yüzlerce yazı yazıldı, tartışıldı. Kimi çok, kimi az sattı. Acaba kaç kişi bunları okudu? Örneğin Ahmet Altan’ın *Aldatmak*’ı çok, Tahsin Yücel’in *Yalan*’ı az sattı. Merakım şu; *Aldatmak* mı, *Yalan* mı çok okundu! Bana göre her ikisini de okuma alışkanlığı olanlar okudu. Eşit okundu. Okuma alışkanlığı olmayanlar, okuma isteğiyle ellerine aldılar, sıkıldılar; işlerinin çokluğu, zamansızlık gibi gerekçelerin arkasına sığınarak okumadılar.

Kısacası, okumadılar, okur gibi yaptılar...

1- Attilâ İlhan, “...Bir Dokun, Bin Âh İşit...”, *Cumhuriyet*, 31.01.2003 Cuma, s. 20

SEBEP SENSİN GÖNÜLDE İHTİLALE

Ayşegül İZMİRLİ

İhsan Üren'in "*Şiirimizde 2002 Yılı Ufuk Turu*", Veysel Çolak'ın "*2002 Şiir Yıllığı*" ve Mehmet. H. Doğan'ın "*Şiir Yıllığı 2002*"...

Peşinen söylemeli, şiir karnavalı bu. Her üçü de şiirimizin bulunduğu yeri, öyle ya da böyle, saptamaya çalışan önemli toplamlar, yokluklarında boşluklarını duyacağımız önemli çalışmalar.

Sırasıyla bakacak olursak:

Üren'in *Ufuk Turu*, üç bölümlü bir seçki. İlk bölümde, 2002 yılında yayımladıkları şiirlere bakarak diğerlerinden önde tuttuğu ve geleceğe yolculanmaya değer bulunduğu 25 şairden bir "altın karma" oluşturmuş. İkinci bölümde, yine 25 şairden oluşan bir "gümüş karma" yer alıyor. Üçüncü ve son bölümde bir genel değerlendirme yapıyor Üren ve sayılarının 70'in üzerinde olduğunu belirttiği dergileri tarayarak, 100 şairden seçtiği 177 şiirle bunlara eklediği ve "uğraşları dikkate değer" diye adlandırdığı 17 şairden seçilmiş 17 şiire yer veriyor.

Veysel Çolak, *2002 Şiir Yıllığı'nı*, Mehmet H. Doğan'ın daha önceki yıllarda yayımladığı *Adam Şiir* yıllıklarını örnek alarak hazırlamış. O kitaplardan ayrıldığı tek nokta, şairleri, doğum tarihlerine göre gençlerden yaşlılara doğru sıralaması. Bir farkı olsun hiç değilse, diye düşünmüş olmalı. Çolak, kitabında adlarını andığı 70 dergiyi tarayarak, 143 şairden birer şiir almış seçkisine.

Mehmet H. Doğan, "*Şiir Yıllığı 2002*"'yi, yapılan gerekli-gereksiz, haklı-haksız eleştirileri de dikkate alarak, dokuz yıllık bir yakın deneyimin sonucunda vardığı noktada hazırlamış. Görünen odur ki, hem dergi hamallığından hem de şair yükünden kurtarmış kendini. 39 dergiyi izlemiş ve 83 şairden 87 şiir seçmiş, bu yılki seçkisine. Yıl içinde dergilerde yayımlanan yazılardan seçimler yapması da yerinde bir yenilik. Seçkiler, bir yılın toplamını göstermenin yanı sıra bir itici güç görevi de görüyorlarsa, ki görüyorlardır bana göre, bu yenilik, şairler kadar şiir üzerine yazanları da harf kalabalığından uzak, dişe dokunur yazılar yazma konusunda isteklendirecektir. Bu da sonuçta şiirin kazanımı olacaktır.

Bu üç seçkinin ortak noktalarından ilki, kaçınılmaz olarak, özellikleridir. Bu konuyu örneklerdirmek gerekirse:

Beğenisini iyice yalıtarak ilk 25 şairini belirleyen Üren'in bu 25 kişilik listesindeki 7 ad Mehmet H. Doğan'ın, 1 ad da Veysel Çolak'ın kitabında yer alamamıştır. "Altın Karma"daki şairlerden seçilen 32 şiirden sadece 9'u M. H. Doğan, 3'ü de Çolak tarafından seçkilerine alınmıştır.

Üren'in "Gümüş Karma"sında yer alan 25 şairden 8'i M. H. Doğan'ın, 5'i de Çolak'ın seçkisinde bulunmamaktadır.

"Gümüş Karma"yla ilgili bir başka ilginç saptama, bu "karma"da gösterilen Ali Yüce, Ergin Yıldızoğlu, Haydar Ünal ve Zeynep Köylü'nün, adlarıyla da şiirleriyle de Üren'in 100 kişilik listesinde yer alamayışlarıdır.

Bu 100 kişilik listede bulunanlardan 43'ü Mehmet H. Doğan'ın, 10'u Veysel Çolak'ın seçkisinde yer bulamazlarken, 12 ad'a, iki seçkide de rastlanmıyor.

Veysel Çolak'ın seçkisinde yer alan 143 şairden 76'sı Mehmet H. Doğan'ın yıllığında; 42'si de her iki yıllıkta da yer almıyor.

Çolak'la Doğan'ın seçkilerindeki 67 "ortak ad"dan seçilen şiirlerin sadece 21'i "ortak şiir".

Mehmet H. Doğan'ın seçkisinde yer alan 83 şairden 8'i diğer iki yıllıkta bulunmuyor. (Güven Turan, Hulki Aktunç, Lale Müldür, Ferruh Tunç, İhsan Deniz, İrfan Yıldız, Enderemiroğlu, Ali Hikmet Eren). Ayrıca bu 83 şairden 9'u Üren'in 7'si Çolak'ın seçkisinde yok.

Sadece 4 şair ve şiirleri; Özdemir İnce'nin Dalgıç'ı, Tahir Abacı'nın Pervazda'sı, Ali Cengizkan'ın Aşk Dersleri ve Hüseyin Haydar'ın Gidin Gidin Söyleyin'i üç seçkinin ortaklaştığı şairler ve şiirler olarak görülüyor.

Bütün bu sıralanan ve birbirini pek tutmayan adlar, sayılar, başta da belirttiğim öznelğin bir sonucu. Yine belirttiğim gibi kaçınılmaz bir şey bu.

Üç seçkinin birleştikleri ikinci nokta şu satırlarda kendini gösteriyor:

Üren: "*Şiirimizin çözülme dönemine girdiğini; bu nedenle perişan görünümlü olduğunu yazacaktım. İyi ki yerim bitti. Çok acı şeyler söyleyecektim. İyi ki yerim bitti. / Lanet olsun; Şiir bitti, yazı bitti, iyi ki..!*" diyerek şiirimizin genelini, biber sürerek değerlendirirken, Veysel Çolak: "*...kendini yineleyen bir şiir kuşatmış ortalığı. / Şiirin yazılış ve varlık nedeninin unutulduğu bir noktada duruyor günümüz şairi. / Şimdilerde kendini yağmalayan ve durmadan eskiten bir şiir yazılıyor.*" cümleleriyle 'çok acı' şeylerin açılımını yapıyor. Mehmet H. Doğan'ın saptamaları da bu açılımın doğru olduğunu gösteriyor: "*... fotokopi ya da imge salatası şiirler... Kimbilir ne zaman, kimin bulunduğu, kullanımla kullanılı ypranmış, eskimiş imgeler./ Yıllıklara şiir seçmek giderek zorlaşıyor.*"

Üç seçkideki bir başka ortak nokta da sadece 2002 yılında yayımlanan şiirlere bağlı kalmadan, şairlerin öncelerini de değerlendirerek hazırlanmış olmasıdır. Tek, belki de iyi bile olmayan tek bir şiir yayımlayan, ama, bir geçmişi ve Türk şiirine katkısı olan şairler de seçkilerde yer bulabilmişlerdir. Bunu vefalı bir davranış olarak kabul edebilir, hoş görebiliriz sanıyorum.

*

Gönderdiği şiiri yayımlamayan dergiyi satın almayan, kendi arşivlerini oluşturmaya meraklı şairlerimizin olduğu bir gerçektir. Bazı seçkilerin bu gerçeği gözeterek hazırlandığı da bir başka gerçektir. Yani, işin bir de yadsınamaz ticari boyutu vardır. Bu boyut, son dönemlerde kitabın, bağlı olarak dergilerin birer pazarlama nesnesi olarak algılanmasının bir sonucu oluşmuştur ve kendi mantığı içinde doğru bir algılama olarak kabul edilebilir. Bunu, hiçbir seçki hazırlayıcısını suçlamak adına yazmadığımı, bir satırbaşı maddesi olarak ortaya koyduğumu belirtmeliyim.

Anılan seçkilerin içinde ticari boyutu göz ardı edilerek hazırlanan tek seçki, Üren'in *Ufuk Turu*'dur. Bu seçki nedeniyle *Akatalpa*'nın, baskı sayısını 100 adet, fiyatını 100 lira bile arttırdığını sanmıyorum.

Seçkileri ek olarak veren diğer dergilerden *Kitaplık*, fiyatını arttırmadan, baskı sayısını belki ikiye, üçe katlayarak, bu seçkinin maliyet gideriyse maliyet giderini, kârına kârını tiraj yoluyla karşılamayı yeğlerken, *E* dergisi, *Adam Sanat*'ın geçmiş yıllardaki taktiğini uygulamış, satış rakamını arttırarak 5,5 milyona, baskı sayısını kim bilir kaçaya yükseltmiş, sabit dergi okurlarının yanı sıra kendi arşivini tutan şairlere de ek hizmet (!) sunma yol(!)unu bu biçimde saptamıştır. Ne denebilir; yılda bir kez kutlanan bayramın hangi güne geldiğine bakılmaz!

M. H. Doğan'ın, önceki yıllıklarda seçtiği şair sayısını nerdeyse yarı yarıya azaltmış olmasını da dikkate alarak, bu işin ticari boyutundan hiç etkilenmediğini, tıpkı İhsan Üren gibi, işin bu yönünü hiç düşünmediğini de eklemek istiyorum.

*

Sayılara boğulmuş, seçkilerin nicel boyutunu ele alan bir yazı yazdığının farkındayım. Nitel değerlendirmelerin yapılacağını; daha önceden yazdığım gibi, seçkilerin üzerine çekilmiş kılıçların savrulacağını, salvo atışların yapılacağını biliyorum. Bu anlamdaki değerlendirmemi ve söz hakkımı saklı tutarak, şimdilik bu kadar diyorum. Görüşeceğiz.

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA (0 535 4990030)	Yazışma Adresi	: Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami BURSA
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL	Katkı Payı	: 10.000.000, _ TL
Yönetim Yeri	: Ataevler, Adalet Sok., Adaletkent Sitesi H Blok, D: 3 16141 Nilüfer BURSA	Posta Çeki	: Hilmi HAŞAL adına 584893
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL, Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.	Dizgi	: Emel COŞKUN
		Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 BURSA
		Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
		Faks	: 0 224 2254052

